

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy iven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Allítsunk-e szobrot Bocskainak? Vadas Gyula. — Tárcza. Társadalmunk erkölcsi bírálata a christianismus szempontjából. Egy világi ember. — Közügyeink. Levél a szerkesztőhöz. Asztalos György. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta.

Allítsunk-e szobrot Bocskainak?

(A protestáns egyetem kérdéséhez).*

Kedves Szerkesztő Ur! A „Pesti Hírlap“ folyó évi április 20-iki számában „Szobrot Bocskainak!“ címmel egy lelkes gyülestről lelkes referáda jelent meg, melyben egy ismeretlenül is tisztelt honfitárs leírja, hogy a hajdani hat hajdú város küldöttei 1892. április 18-án *Böszörményben* gyűlést tartván, elhatározták, hogy a millenium alkalmából *Bocskainak* szobrot emelnek, és pedig a hajdú városok áldozatkészsége mellett, „főként a protestánsokra támaszkodó országos gyűjtés“ segítségével.

Vártam, hogy a kérdéses közleményhez hozzá szól valaki egyházi oldalról is, s fölemeli az enyémnél mindenestre nagyobb súlylyal bíró szavát. De mert hiába vártam, leszek bátor ez ügyben szerény nézetemet, — ha kedves szerkesztő úr is úgy akarja, — e b. lap hasábjain előadni.

Én megvallom, saját egyéni meggyőződésemből folyó álláspontomon, melynek fejtegetése hosszadalmas volna, még akkor sem tudnám helyeselni a *Bocskai szobor* felállítását *H.-Böszörményben*, ha annak költségeit tisztán a hajdú városok adnák is össze. Ismerem ugyanis azokat a hajdú városokat, de hogy azok közül bármelyik is alkalmas volna egy nagyobb szabású monumentális művészi alkotású szobor befogadására, — tiszteletteljesen tagadom. Ez már magában is elég ok volna. De van egy másik okom is, s ez a millenium alkalmából tulságosan elszaporodni látszó szobroktól való félelem. Jól ismerem én, a

művészeteknek s így a szobrászatnak is végtelenül fontos szerepét a népek életében; azt is tudom, sőt hirdetem, hogy a mely nemzet az ő nagyjait — működtek legyen azok bármely téren — meg nem becsüli: elveszti létjogosultságát! De azért ki merem mondani, hogy a mit hazánkban újabb időben a szobrok felállításával művelnek s művelni akarnak, helytelen irány, hogy ne mondjam: könnyelműség.

Kérdem ugyanis, vajjon Magyarország szobrászata csak akkor fogna-e kifejlődni, ha minden jelesünknek 100—200 ezer forintos szobrot emelünk? Nem hiszem! Engem legalább (s azt hiszem mást is) *Izsónak* „*búsuló juhász*“-a (mint műalkotás) mindig jobban meghatott és meghat, mint a „Csokonai szobor“. S az „*Aradi vértanúk szobra*“ (hangsúlyozom, hogy *mint műalkotás*) inkább elragad és jobban gyönyörködtet, mint akár a *Petőfi szobor*, mely pedig a főváros hasonnemű alkotásai közt határozottan a legjobb. S mit is mond egyik legnagyobb szellemóriásunk:

„Márványszobor helyébe
Ha fenmarad nevem,
Eszméim győzedelme
Legyen emlékjelem“.

(Eötvös „Végrendelet“.)

Ne akarjunk tehát szobrot emelni mindig és minden áron jeleseinknek. Hiszen van a művészetnek más ága is, például a festészet és műépítészet, melyek époly alkalmasok a nagyok emlékét föntartani, mint a szobrászat.

Ugyanazért az volna tehát szerény kérésem a „Bocskai szobor bizottság“ igen tisztelt tagjaihoz, hogy ha már meg akarják Bocskai emlékét külsőleg is örökíteni, *ne állítsanak neki szobrot*, hanem valami állandóbb s *hatásában áldásosabb* közintézet alapításával tegyék azt, melynek létesítésével a műépítészet, festészet s esetleg a szobrászat alkotásai is igénybe volnának vehetők!

* Tórszűke miatt késett. Szerk.

Sőt tovább megyek s kérdelem: vajjon tekintve, hogy a volt hajdú városok kétségkívül jómódú lakosai túlnyomóan reformátusok, — nem lehetne-e az ő áldozatkészességüknek ez alkalomból bizonyára bőven termő gyümölcsseit — felülemelkedve a particularismus szűk körén — a haza és egyetemes protestantismus javára úgy értékesíteni, hogy az épen most felszínre levő protestáns egyetem (talán épen Bocskaiánium nevet nyerve) egy hatalmas lépéssel menjen előre a megvalósulás stádiuma felé!

E hiányos bár, de jóakarattal írt közleményt még egyszer ajánlom a „Bocskai szobor bizottság“ igen tisztelt tagjainak nagybecsű figyelmébe!

Csermő.

Vadas Gyula,
ev. ref. tanító-lelkész.

Tárcza.

Társadalmunk erkölcsi bírálata a christianismus szempontjából.

(Vége.)

Tagadhatatlanul van korunknak, annyi sok rossz között, egy rendkívüli áldása (persze az sincs meg mindenütt, legalább nincs meg úgy, mint kellene), egy vívmány, melynek értékét nem lehet eléggé megbecsülni, az egyetlen, igazán fénypontja társadalmi életünknek, a mire valóban büszkék lehetünk: a szabad sajtó, a gondolatoknak — természetesen a közérkölcsök, az állam békés nyugalma érdekeinek pregnans megsértése nélkül — szabadon való közlésének a joga. Ez az erő a szónak hatalmas Isten segítségével, azon archimedesi pont, mely ki fogja elébb-utóbb ezt a romlott világot forgatni sarkiból.

De a mi legsajnosabb, majdnem kétségbeejtő, hogy magára a látható, szervezett keresztyén egyházra, melynek pedig mint örök elveken alapuló erkölcsi testületnek érintetlenül kellene maradni a társadalomnak örökösén változó hullámverésétől, illetve annak hivatalos szolgálóira is tagadhatatlanul visszahatással van korunknak határozottan a durva anyagelvűség felé erősen vonzó szenvedélye. Vagy épen az ő hűtlen magoktartása hatott egyenesen rombolólag a hívek hit- és erkölcsi életére?!

Hajh! némely része eladná már a maga egész örökségét, a lelkét is, eladná a Krisztustól nála letéteményezett „erkölcsi függetlenséget“ hitvány földi javakért, mint a hogy Ézsau az ó-testamentomban eladta a magáét egy tál lencsésért.

Pedig meg vagyon írva: „ha a só megízeltlenedik, mivel sózatik meg“? Bizony: érünk lassanként megféle mindenféle kiadásban a pokolnak, melynek irtóztató drámája nem a föld közepében fog lejátszódni.

Említém fentebb a keresztyén egyházat s annak és szolgálóinak anyagiság felé hajló szellemét. Nem csinállok belőle titkot, hogy én itt a keresztyén egyház s annak hivatalos szolgálóiról szólva, általában is, de kiválóan magyar protestáns egyházunkról beszéltem, mert hiszen a nem-protestáns egyházakban „papuralomról“ igen, de „erkölcsi függetlenség“-ről a jól felfogott christianismus szempontjából beszélni nem lehet. —

Nem pedig azért, mintha a nem-protestáns felekezetek nem bírnának még elvi jogosultsággal sem szinte az „Urak szabadosaivá“ lenni, hanem mert az u. n. világiak papjaik által egyszerűen ki vannak zárva az egyháznak minden beléletébe való beavatkozásból, mely világiaknak csak egy kötelességük van minden jog nélkül (nóde mégis a mennybéli juss, hűség, szolgálalkú loyalis magokviseletéért, nagy kegyesen meghagyatik a részökre): feltétlenül, vakon engedelmeskedni papjaiknak a „hit és erkölcs“ dolgában. Sőt még a papok magok sem vehetik igénybe a ker. egyházban már eredetileg letéteményezett azon „erkölcsi szabadságot“, daczára a nálok bámulatos mérvben felhalmozott anyag-, különösen szellem- s erkölcsi erőnek, mert a kedvező idők hosszú folyamán kifejlődött egyházszervezetük, általok nagy bölesen kifundált, s a positivitás színébe felöltöztetni tudott hitelveknél fogva annak az isteni szabadságnak, az igaz istenitisztelest és az azzal együtt járó általános emberszeretetnek korlátlan (t. i. kinek-kinek a mint legjobb meggyőződése diktálja) gyakorolhatásának az érdekeit annyira össze tudták forrasztani testületileg egyéni, önző uralmi érdekeikkel, hogy ez egyeduralmi érdekek a hit és erkölcs országában uralnak nálok minden más érdeket, annak a független erkölcsi szabadságnak az érdekeit is. Ily körülmények között, nagyon természetes, az egyeseknek, papoknak mint világiaknak, akarva nem akarva, feltétlenül meg kell hajolni az előtt a bálvány előtt, a melyet úgy hívnak, hogy „hierarchia“. Rettenetes központi hatalom ez, melynek feje a római pápa, — bizony nem a Krisztus, — Ő csak névleg szerepel a hitel kedvéért, — egész „Moloch bálvány“, kinek mintegy félistennek büszke homloka előtt már temérdek évek, századok folyama vonult el, sülyedve az enyész-t végtelen tengerébe, — s ő áll rendületlenül még mindig, mint egy újkori „pyramis“ a sivár erkölcsök pusztaságában! Igen, Moloch bálvány az, kinek telhetetlenségét csak úgy lehet a hívőknek megengesztelni, ha az emberi kebel legdrágább szülötteit, a hit és erkölcs dolgában a szabad meggyőződés szent igazságait — holott azokról az ember csak Istennek, meg a lelkiösmeretének felelős (hiszen nem kisebb ember, mint Pál apostol, mondá: „mindeneket megvizsgáljatok, s azt, a mi jó, megtartsátok“), feltétlenül beledobják annak a bálványnak ottan-ottan — t. i. alkalmas időben — borzasztóan lángoló torkába. Sőt gögös vakmerőségében még azt is megkövetelné az a magát immár „esalhatatlannak“ kikiáltott hatalom, hogy nem csak a hívek, de minden térd meghajoljon előtte — földieknek, talán még a mennyieieknek is a térdök?! Ki adta nekik azt az isteni hatalmat? Az emberek? hiszen „errare humanum est“, vagy még maga a Jézus Krisztus, mint a kinek ők egyenes leszármazott utódai? És itt eszembe jut számos világi urainknak léhasága, sivár közönye azon dicső vívmányok iránt, melyeket halhatatlan „hitújítóink“ szívök legdrágább vérével, martyrkoronával fenkölt homlokukon adtak át szent letétemény gyanánt az emberiségnek. Hiszen hogy az a hierarchia már századok óta még a „hívők“ felett sem grasszál oly kegyetlenül, jórészen azoknak az elfelejtett hitújítóknak az érdeme! Valóban azok iránt a „vívmányok“ iránt még a „naturalismus“ álláspontjáról sem lehetne közönyösnek lenni a világnak, jóllehet az a „naturalismus“ merő tagadása is a „christianismusnak“. De mikor a tömeg, még az u. n. míveltek között is, olyan mint a juhnyáj: követi a kolompost kit a közvélemény „vezérférfiú“-nak kiáltott ki — gondolkodás nélkül, szinte öntudatlanul! Különben én itt nem az emberek el-

len beszélek, kiket nem csak úgy mint Krisztus egyházának egyik érdemetlen tagja, de úgy is mint magyar állampolgár, lelkemből szívemhez ölelni kész vagyok, hanem beszélek a „rendszer“ ellen. Mert a mai emberek magok nem okai semminek, egy néhány elfogulatlan vezérférfiú kivételével, kik a tejfelét első sorban szedik annak az „állapotnak“, és bölcsen tudják (lehetlen, hogy annyi sok genialis vezérférfi között senki ne tudná lerázni lelkéről az elfogultság békóit), hogy annak a „rendszernek“ a szentsége nélkülöz minden reális alapot, bizony az a „rendszer“ oka mindennek. Hát mondom: a keresztyén egyház, illetve annak hivatalos szolgálóit általában is, de kiválóan ref. protestáns egyházunkban, legközelebb s leginkább a szegényebb sorsú lelkészek részéről felmerült azon anyagi irányú mozgolódásukat kárhoztatva beszéltem, mely mozgolódásuk következményeiben a helyes alapokon nyugvó ker. egyháznak, protestáns egyházunknak, mint ilyennek, az életgyökerére, annak erkölcsi függetlenségébe vágná bele a fejszét. Igen — igen! Először nyújtjuk a kis újjunkat annak a világi hatalomnak, — melynek pedig országa legjobb esetben is csak e világból való, a mi különben rendén van, — azután beadjuk a derekunkat is. Igaz, nagy dolog az a szegénység, kivált azoknak, a kik nem tudnak szerény vágyakat táplálni az élethez; csábító az a fényes anyagi jólét, de ha ref. protestáns lelkészeink komolyan tudják venni magasztos küldetésüket, azt fogják mondani: olyan áron nem kell az a netán kilátásba helyezett anyagi jólét, maradjunk inkább szegényeknek, gazdag az Isten! Én legalább a latin költővel tartok, mondván: „timeo dona ferentes“. Ne tartson a magas kormány attól, hogy különben nem leszünk jó hazafiak, a magyar állameszme rendíthetetlen bajnokai. Hiszen bennünket hívnak úgy, kiválóan ref. protestánsokat, hogy „magyar-vallás“ hívei!

Egy világi ember.

Közügyeink.

Levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő Ur!

Mai napon vettem a „Debreczeni Protestáns Lap“ 29-ik számát, s előre is kijelentem, hogy a „Különfélék“ rovatában világgá bocsátott „Botrányos esketés“-nek végrehajtója én voltam!

A történet merituma ez:

A piaristák vezetése alatt álló nagy-károlyi róm. kath. főgymnasium egyik világi professora, Jeuser Mihály egybe akarván kelni városunk főjegyzője, Hetey Ábrahám úr Ida nevű leányával, eljött hozzám, hogy ő — menyasszonya szülcinek kívánsága szerint is — a ref. szertartás szerint a háznál óhajtana megesküdni az esetben, ha én, mint ref. eskető pap, az esküvési formában — előtte, mint róm. kath. vallású egyén előtt — Szűz Mária nevét is hajlandó leszek előmondani, reá nézve azon okból egyszersmind, mivel a róm. kath. egyház papjai és tanárai is jelen lesznek az esküvésen, sőt a násznagy maga a főgymnasium igazgatója leend. Ha pedig ez lehetséges nem volna, úgy kénytelen lenne a róm. kath. egyház szertartása szerint kelni egybe.

Minthogy pedig ő, mint róm. kath. férfiú csak az esetben esküdhethet az oltár előtt és nyerheti el az egyház áldá-

sát, ha ő és jegyese születendő mindkét nemen levő gyermekeiket kötelezőleg a r. kath. egyháznak felajánlják, én, bár jól tudtam azt, hogy a reversálisoknak kötelező ereje nincsen, de mert számos évi tapasztalat arról győzött meg engem, hogy az alsóbb néposztály általában, a műveltebbek közül is sokan magokra nézve kötelezőnek ösmerik, — s mint számos példák mutatják, — gyermekeiket a róm. kath. vallásban nevelik és neveltetik: ily szorult helyzetben, és mert hosszas lelkipásztorokodásom alatt ily eset előttem meg nem fordult, elővettem a régiebb és újabb kánonokat, s miután ezekben semmi útasítási szabályt nem találtam, a „prudencia pastoralis“-hoz folyamodtam, mely nekem azt diktálta, hogy én, ha a férfi vőlegény előtt Szűz Mária nevét — utánmondás végett — felemlítem, sem vallásomon, sem saját hitelvemen legkisebb sértést sem követek el, sőt oeconomiciai szempontból a prot. egyház érdekeit védem és mozdítom elő, nem engedvén örökre elveszteni a születendő gyermekeket s lelki aggodalomban hagyni a prot. szülőket.

Rágalom tehát az, hogy én a nevezett vőlegényt és menyasszonyt Szűz Mária nevében kötöttem össze, miután a menyasszony általam a reform. szertartás szerint eskettette meg.

Helyes volt-e az én felfogásom? vagy nem? ennek megítélését bölcs theologusainkra bízom!!

Különben, hogy e botrányt hajhászó cikk honnan s mi czélből vette eredetét, lesz alkalmunk rövid idő múlva megvilágosítani.

Nagy-Károly, 1892. július 21.

Asztalos György,
n.-károlyi ev. ref. lelkész.

* * *

A legnagyobb készséggel adtam ki e felvilágosító nyilatkozatot ez ügyben, mely bejárta összes egyházi lapjainkat. Jól tette nt. A. Gy. lelkész úr, hogy kilépett a nyilvánosság elé nevével, melyet mi egyházi lapszerkesztők, mintha csak összebeszéltünk volna, kíméletből mindnyájan elhallgattunk. Hozzám intézett magánlevelében fölkérvén engem a nagytt. úr, hogy nyilatkozzam nyilvánosan e nagy lármát okozott kérdésben, mondjam el arra őszintén véleményemet, ímé, megteszem azt röviden a következőkben.

Szó sincsen arról, hogy egyházunk hitelvei szempontjából helyesen járt volna el a nt. úr, midőn ő az esketési formulában utánmondás végett a róm. kath. vőlegény előtt fölemlítette Szűz Mária nevét; de mivel ezt — fentebbi sorai szerint — csak a róm. kath. féllal szemben tette, a református félt pedig egészen a mi szertartásunk szerint eskette: nagy mértékben enyhül tettének beszámíthatósága. Menthetetlen, sőt büntetendő csak akkor volna az, ha a ref. menyasszonyt is Sz. M. nevében, vagy nevébe eskette volna meg.

És ha e tettét neki az általa jónak úgy tartott „pastoralis prudencia“ parancsolta, a mely felfogás ellen természetesen lehetne alapos megjegyzésekkel érvelni: én őt fentebbi levelének beküldése és közzététele után e tettéért tovább hivatalból nem üldözném s annál kevésbé fognám az Ur szöllőjében talán már félszázad óta is hűségesen forgolódott munkást társadalmi úton, hozzánk nem illő fegyverek igénybe vételével üldözni.

Botlásáért, mely lehet hitelv-ellenes, de a mely oly egyedül álló eset, hogy miatta ugyan egyházunkat semminemű

veszedelem nem fenyegeti, — ugyan erősen megbűnhődött már eddig is. Miért őt tovább zaklatni?!

Csiky Lajos.

Irodalom.

Keresztyén tanítások. Irta Kenessey Béla ev. ref. theol. akad. ny. r. tanár. Budapest. Kókai Lajos, 1892. A tiszta jövedelem fele a budapesti belmissió céljaira fog fordítottatni. Ára 1 forint 20 krajczár, bérmentve 1 frt 25 kr.

Kenessey Béla, budapesti ev. ref. theol. akadémiánk e nagy tevékenységű ifjú tanára, kit a budapesti protestáns egyházi lapból mint első rendű kritikusként ismerünk, s ki a „Protestáns Szemlé“-nek is szerkesztője, igyekszik érdemeihez érdemeket szerezni, s a lázas munka derék harczosaként mutatja be magát minduntalan magyar protestáns egyházunk közönsége előtt.

Imé most egy egyházi beszédgyűjteménnyel lép ki a világ elé, egy olyan gyűjteménnyel, mely részünkről a lehető legnagyobb figyelmet érdemli meg még akkor is, mikor általában panaszkodni szoktunk e téren a túltermelés ellen. Hiszen igazunk is van abban, ha nem szeretjük már a chablonszerű sok egyházi beszédet, melyek közül a legtöbb azt bizonyítgatja, szárazon, merevül, a mit úgy is jól tudunk, hogy kétszer kettő négy.

Az előttünk levő kötet 291 lapon 18 egyházi beszédet tartalmaz, melyeket egy nagyon szépen írt előszó előz meg, melyben azt fejtegeti a szerző, hogy egyházi beszédeiben ő egyszerűleg csak tanítani akar, építeni szándékozik azokkal; e célból nem ötletszerűleg prédikál hol erről, hol arról a dologról, hanem bizonyos egy eszmekörben mozgó cyclusokat szeret, hogy így is biztosítson hallgatóinál bizonyos állandó benyomásokat, s ne szórja el figyelmüket egyszer pl. a Krisztus váltságáról, másszor pedig már, minden különösebb alkalmosság nélkül, pl. az irigységről beszélvén. Midőn erre nézve az újabb homiléták általa is helyeselt nézetéhez csatlakozik, úgy jár el, a hogy azt részünkről is a legteljesebb mértékben helyeseljük. E sorok írója homilétikai előadásain órákon keresztül szokott beszélni az ily cyclusszerű prédikálás helyes és rendkívül fontos voltáról, s évekket ezelőtt, még egészen fiatal theologiai tanár korában, felolvasást is tartott e tárgyról a debreczeni egyházmegyei lelkészek értekezleti gyűlésén.

A 18 egyházi beszéd közül 13 egy cyclust képez a keresztyénség legnagyobb apostoláról, Párról, az ő mélységekben és magasságokban járó gondolatairól: tanrendszeréről. A következő 5 egyházi beszéd közül 1 lelkészavatási, 1 az új-tátrafüredi egyesült protestáns templom felavatásának 3-ik évfordulóján tartott, továbbá 1 közönséges, 1 virágvasárnap s 1 adventi tanítás. Midőn az utóbbiakra általában csak azt jegyezzük meg, hogy mindmegannyi szép és tiszta keresztyén szellemben írott beszéd, a 13 első beszéddel részletesebben óhajtunk foglalkozni, ismertetni, bírálni akarjuk azokat.

Előre bocsátjuk s mint igen helyes eljárást kellőleg méltányoljuk a szerzőnek azon módszerét, hogy a nehezebb dolgokat újra meg újra megmagyarázni igyekszik s egy-egy következő beszédben mindig vissza-visszatér az előzőekben mondottakra, s mindeniknek a végén mindig előre megjelöli a következő tanítás tárgyát. Beszédei kidolgozásánál több esz-

méltető gondolatot, G e s z superintendens „Bibelstunden etc.“ cz. művéből vesz, melynek theologiai iránya merőben más, nevezetesen a legconversativebb orthodox, de gyakorlatilag sok útbaigazítást ad.

A 13 egyházi beszéd tehát Pál apostollal, az ő tanrendszerével foglalkozik. Az elsőben (Róm. 1, 14 alapján) azt fejtegeti, hogy kicsoda az a Pál, ki mind a görögöknek, mind a barbarusoknak, mind a bölcseknek, mind a bolondoknak köteleles, s hogy mi volt az az erő, a mi őt mindenek iránt kötelelessé tette.

A II-ikben a megigazulás kereséséről beszél Philippi 3, 6. versének második része alapján.

A III-ikben (Róm. 7, 18. 19. 22. 23.) a bűnről és annak okáról beszél.

A IV-ikben (Róm. 6, 23 vers első rész) a bűnt és annak következményét fejtegeti.

Az V. egyházi beszédnek, mely a törvényről szól, három textusa van: Róm. 3, 20; Róm. 5, 20 vers első rész; Gal. 3, 24.

A VI-ik beszédet (Róm. 1, 16) az evangeliumnak szenteli.

A VII-ik (1 Kor. 15, 10 v. első rész; Efézus 2, 8) a kegyelemről szól.

A VIII-ik (Róm. 3, 21. 26) az evangelium tartalmát tárja föl.

A IX-ik (ismét Róm. 3, 21. 26) Krisztus váltságát tünteti elő.

A X-ik még egyszer ugyanazon szövegről a hitet tárgyalja.

A XI-ik (Róm. 8, 28. 31) a kiválasztásról,

a XII-ik (Róm. 5, 1) az Istennel való békességről, s végre a

XIII-ik, az utolsó (Róm. 15, 1—7) a keresztyén tartozásáról beszél.

Itt van előttünk 13 beszédben föltárva a váltságnak egész munkája; itt áll előttünk Pál apostol íhletett gondolataihoz fűződve Isten üdvoekonomiájának egész menete, összes tartalma. Hogy a szerző szavait használjuk, „kifejti előttünk Pál apostolnak egész belső lelki életét, leszáll együtt velünk az ő gazdag kedélyének és gondolatai kincsesházának mélységeibe, és felmutatja előttünk őt, a mint keresi és a mint megtalálja az Isten előtt való megigazulást; keresi a törvényből, de csak a bűnt és lelkének háborgását érzi, de megtalálja aztán a megigazulást a Jézus Krisztusban való hit által, és ebből talál Istennel való békességet és örök életet“ (189—190 l.). Ott áll e beszédekben előttünk az ember, a mint bűnbe esik és bűnében vergődve keresi a szabadulásnak mentő horgonyát, mely nem a törvény, de az evangyéliom; a törvény csak nevelő mester a Krisztusra, de az evangyéliom ismerteti őt meg velünk, idvezítő munkáinak teljességében. Az evangyéliom tárja föl előttünk a kegyelmet, ismerteti meg velünk Krisztus váltságmunkáját, tanít a hitre, tesz Isten kiválasztottaivá. Mily szép, mily véghetetlenül lélekemelő tudomány az, ha megtanuljuk e beszédek végén, a mit Drummond, „Pax vobiscum“ című könyve szerint e kiváló tudós nem tudott megtanulni egy általa hallott igen jeles prédikátor egyházi beszédéből: hogy miként lehet elérnünk a nyugalmat, a békét, az Istenben való békességet! És mily szép mindezen beszédeknek azon morálja, melyet az utolsó, a XIII-ik egyházi beszéd fejteget, hogy nekünk, Isten kiválasztottainak, Istennel immár békességben lévő keresztyéneknek kötelelességeink vannak: „t a r t o z u n k“. Adósságlevelünk van, ez kö-

telez minket! Isten kegyelme, az ő szeretete adott nekünk mindeneket, — adott pedig azért, hogy azokkal sáfárkodjunk.

Imé a 13 egyházi beszéd tartalmának rövid és száraz jelzése. Csak száraz fák inkább, melyek tartják, emelik egy üde levegőtől áradozó, gazdag tenyészetű kert élő, gazdag gyümölcsökkel rakott fáit s illatozó virágait.

Valóban nem tudom, mikor olvastam egyházi beszédeket, melyek engem annyira elragadtak volna, mint Kenessey barátom ezen prédikációi. Jó lélekkel mondhatom, hogy alig tudtam kezemből letenni e művet, míg végig el nem olvastam. Frissesség, üdeség, erő és szépség, ihletett gondolatok, tiszta, zengzetes magyar nyelven adva elő: minden, minden hozzá járul ahhoz, hogy e beszédeket csakugyan kiemelje a chablon-szerűség megszokott légköréből, s valamely oly levegőbe helyezzen át bennünket, melyben, úgy gondoljuk, hogy levetkezünk magunkról minden földit, mindent, mi a földhöz vonz, hogy éljünk csak a léleknek, — békességet találván Isten áldott evangéliomának szívvel és lélekkel hirdetett ígében.

Azt mondja K. B., mint fentebb már jeleztük, hogy ő több eszméltető gondolatot Gesz superintendens művéből vett, „melynek theologiai iránya merőben más, a legconservativebb orthodox“. Ezt másképen nem lehet értenünk, mint-hogy szerzőnk a modern theologia hívének vallja magát. Helyesen van, nincs, nem lehet ellene semmi kifogásunk. Helyesen van az, ha valaki ilyen művénel előre jelzi, hogy micsoda az ő theologiai álláspontja. De örömmel jegyezzük meg, hogy ezen modern theologus egyházi beszédeiben egyetlenegy olyan hangot sem találtunk, a mely bennünket, a kik pedig egyáltalában nem vagyunk az u. n. modern theologiai irány hívei, csak egy szemernyit is megbotránkoztatott volna. Hiszen a ki Krisztus váltságáról beszél, felmagasztosult érzésekkel tudja hirdetni eme szavakat: „Krisztusnak eme büntelen élete, önfeláldozó halála és dicső feltámadása együtt képezi a váltság felséges munkájának végrehajtását... A Krisztus az ő halála által kiengesztelődést adott nekünk, míg feltámadásával meg élő közbenjárónkká lett Isten előtt a mi megigazulásunkért“: az, ha modern theologus is, tudja, hogy Isten ígését meghamisítani nem szabad; hogy a föltámadott Krisztust kell prédikálni; hogy ha a föltámadott Krisztust nem hirdeti, hiábavaló az ő prédikálása; végre hogy az evangéliom hirdetése nem állhat az evangéliom negatívójában. Szívünkben gratulálunk e modern theologusnak, s kijelentjük, én legalább a magam részéről kijelentem, hogy ha ebben áll a modernismus, az én igénytelen személyemet is tessék ez irány hívei közé oda számítani.

Föl kell még említenem azt is, hogy e beszédekből mindenütt élénk tűnik a bibliával közeli ismeretségben levő egyházi ember, ki bibliaismerete alapján mindenütt a legjobban kiválasztott bibliai idézetekkel tudja gazdagítani, erősíteni saját gondolatait. Gazdagítja, erősíti pedig a nélkül, hogy fásztana, s nem a szaktudós, nem az exegeseos professor áll e beszédekben előttünk, hanem a biblia barátja, a biblia legszébb helyeinek jó ismerője.

De nem akarok hízelgőnek látszani K. B. iránt, s ezért őszintén elmondom, egész a kicsinységeig, mindazt is, a mi kifogásolni valót beszédeiben találtam.

Hogy a csekélyekbetről haladjak a nagyobbakra, azt kérdelem mindenekelőtt az én tisztelt barátomtól, miért használja kivétel nélkül mindig a „mindég“ szót? Én azt részemről rosszul képzett szónak tartom, melyet addig talán szá-

bad volt használni, míg az alig-ot „alég“-nek, a pedig-et „pedég“-nek, a meddig-et meddég-nek stb. mondták, de nyelvünk mai fejlettségi állapotában indokolatlan és jogosulatlan azon szó úgy használása.

A szöveget kötszóval kezdeni nem szoktuk. (Lásd pag. 85: De Isten kegyelme által vagyok stb., s mindjárt ugyanott: Mert kegyelemből tartattatok meg stb.; valamint pag. 242: Mert nem beszédben áll az Isten országa stb.). Mit keresnek ez idézett helyeken és mondatokban elől a de és mert szavak?! Nincsen azokra ott absolute semmi szükség.

Sajátságos több helyen a textusoknak ilyen jelzése: Philipp. III: 6b (11 lap); Róm. VI: 23a (41 l.); Róm. V: 20a (55 lap); 1 Kor. XV: 10a (85 l.). Azt akarja ezzel jelezni a szerző, hogy az illető versnek első vagy második mondatát veszi föl szövegül, de hát, a mennyiben a szövegül fölvevő szavakat teljesen kiírja, az a további jelzés merőben felesleges s utánnézés nélkül szokatlansága miatt érthetetlen is.

Nagyon helyeseljük, hogy a szerző az egyházi beszédeibe beszótt szentíráti helyek holállítását jelezni szokta, de szeretnők, ha ebben mindvégig következetes is volna. Már pedig nem jelzi azt sok helyen, mint pl. a 156, 174, 227, a 243—262 lapokon.

Igen naiv a szerző, mikor az 56-ik lapon a cipő vagy ruha szorításáról tud beszélni, valamint mikor a 161-ik lapon azt fejtegeti, hogy „a hízásra hajlandó meghízik minden körülmények között, míg a kinek erre meg nincs hajlandósága, a legjobb viszonyok közt sem lesz kövérré“. Tudja Isten, hiszen nincs ezen dolgokban semmi megbotránkoztató, semmi bántó, de nézetem szerint nem illenek össze az ilyen tárgyak a templomi szószék méltóságával.

A 76-ik lapon a tékozló fiúról beszél, így prédikál: „nézzétek, atyámfi, az édes atya, a mint a magaslaton állott ház küszöbéről meglátja a távolból és felismeri tékozló fiát, eléje szalad messziről és keblére öleli“. Én nem látom Lukács ev. 15 részének 10 v.-ben azt, hogy a tékozló fiú atyjának háza magaslato n állott volna, már pedig a homilétikában meglehetősen fontos szabály az, hogy ne csináljuk a bibliai történeteket.

A 164 lapon, a darwinizmus hívének szegődik be a szerző, midőn azt mondja, hogy „némely állat, de nem mind, átmege az embervilágba“, és ismét lentebb: „Isten az állatok közül némelyet az ő teremtő erejével áthozott az embervilágba“. Ez a felfogás a leghatározottabb darwinizmus, és semmiképen sem egyeztethető össze a bibliának és a biblián alapuló keresztény hittannak és erkölcsstannak az ember méltóságáról, Isten képére és hasonlatosságára teremtett voltáról való felfogásával.

Rossz kifejezésnek tartom az ilyet: „míg mindezeket a kérdéseket valaki föl nem tette önmagának, addig könyvelmüen, felületesen bele élhet a világba“ (35 l.). „Ágoston benne leledzett ifjú barátainak minden bűnében“ (79 lap). „Az ifjú azt kérdezte Jézustól, hogy Mester! mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem“ (109, 110 l.).

Az elsorolt kifogások lehetnek, hiszen előre megjegyeztem, kicsinyesek, de tudok azoknál nagyobbakat is felhozni. Megdicsértem fentebb szerzőnek zamatos szép irányát, de többször nem tud megmenekedni attól, hogy nagyon nehézkes s rendkívül népszerűtlen ne legyen, hogy nagyon fölesavart, mesterkelt hangon ne beszéljen. A mily páratlanul szép az, a

mit pl. a 82 és 83 lapokon az evangéliomról, s a 92-ik lap aljától a 95-ik lap aljáig a kegyelemről beszél, épen olyan gyönyörű, de egyáltalában nem népszerű az, a mit ugyancsak a 92-ik lap felső soraiban következőleg mond: „Isten kegyelme által vagyok, a mi vagyok! Ennek a kegyelemnek meglátása előbb megvakított, mint mikor a fényes napba néz az ember, s csak lassanként nyertem vissza látásomat, mikor a kegyelem napjának sugárkévéjét elhordozhatták gyenge szemeim, melyek eddig egy cherubok szárnyaival elfedezett istenséget láttak csak! Ismétlem, gyönyörű mondás ez, melyben mi tanult emberek nagyon tudunk gyönyörködni, melyet mi jól is megértünk, de a melyet a föld egyszerű gyermeke soha, de soha felfogni, megérteni nem tud. Nagyon nehézkes, — olvassa el a szerző, s igazat fog nekem adni, — a mit a 102 és 103 lapokon a 2-ik kikezdés közepétől a 3-ik kikezdés végéig mond, vagy még inkább a 139-ik lapon olvasható ezen mondat, mely legrosszabbul szerkesztett, legnehézkesebb mondat az egész könyvben: „Isten a Krisztust az ő vérében való hit által rendelte engesztelő áldozatul az előbbeni bűnöknek megbocsátásában való igazságának megmutatására“. Bocsánat, de ezt még exegetikai órán sem mondhatjuk vagy diktálhatjuk hittanhallgató tanítványainknak, annál kevésbé hirdethetjük pedig ily nyelven a Krisztusban való hitnek evangéliomát.

Azt már alig érdemes fölemlítenem, hogy szerző a 173-ik lap alján a legszervetlenebb anyagokról is beszél, csak azt jegyzem még meg, hogy valamennyi egyházi beszéde között, mely ezen kötetben előfordul, legnehézkesebb az, melyet az evangélium tartalmáról a 102—117 lapon mond. Az látszik ezen beszédből, hogy szerző írt, mert írnia kellett egy egyházi beszédet akkor, mikor talán testileg nagyon el volt fáradva, vagy mikor tán lelkét más gondolatok vették igénybe s kedélye egyáltalában nem volt nyugodt. Én réám azt a hatást teszi ezen egyházi beszéd, hogy nagyon rossz órában született az, — már pedig a homilétának ilyenkor le kell tennie a tollat, hogy pihenése után szellemének szabad szárnyalásával repülhessen a lelki élet gondolatainak magas régióiban. Teljesen hiányzik e beszédből azon üdeség, frissesség, mely általában többi beszédeit jellemzi.

De ismét másoldalról dícséretképen kell fölemlítenem ezen egyh. beszédekről azon nemes sajátságot, hogy lelektani alapon a legfontosabb társadalmi kérdéseket akarják azok felölelni és ölelik is föl, de mindent az evangéliom fénylő napjának világitásába helyezvén, s a vallás kérdéseit úgy tüntetvén föl, mint társadalmi életünk, életfelfogásunk első rendű mozzanatait. Nézetem szerint pedig ez ma a templomi katedrának véghetetlenül fontos feladata.

Az elmondottak alapján K. B. barátom művéről abban állapítom meg véleményemet, hogy ő igen kitűnő homiléta, a ki teljes önállósággal tud töretlen úton járni; a kinek művéből rengeteg sok eszméletű gondolatot lehet összeszednünk; kinek nyelvezete a legtöbb helyen elragadó szép s ki mindezeneken felül teljesen bibliai-keresztényen alapon áll; de a ki másoldalról sokszor nem tud teljesen népszerű lenni, úgy hogy beszédei inkább mélyes, beható tanulmányozásra, mint betanulásra valók.

De ez, előttem legalább, a mű értékéből legkevesebbet sem von le, sőt tán inkább emeli azt, úgy hogy Kenessey Béla művét, mint a magyar protestáns újabkori homilétikai irodalom — felsorolt fogyatkozásai mellett is — föltétlenül legjobb termékét, nyugodt lelkiösmerettel ajánljuk nemesak lelkésze-

ink, hittanhallgatóink, hanem fölemelő olvasmányképen általában a hit dolgai iránt érdeklődő nagy közönségnek is szíves figyelmébe.

Csiky Lajos.

Rövid alkalmi beszéd s ima, melyet mondott a bél-zerindi templom alapkövének letételekor 1892. május 25-én Hajdu Eiek vadászai ev. ref. lelkész. Ára 6 kr. A tiszta jövedelem a bél-zerindi új szószék s úrasztala dísz beszerzésére fordítatik. Tartalmára s nemes czéljára tekintettel ajánljuk e kis beszédet és imádságot olvasóink figyelmébe.

Vértesi Gyulától „Sebek“ cím alatt a jövő hó elején egy kötet elbeszélés fog megjelenni. Öt hosszabb elbeszélés lesz a kötetben: Megölt lélek. Becsületes ember. Az idealista. Lajos úr hangulatai. Egy gyöngye pillanat. A kötet 15 sűrűn nyomott íven fog megjelenni s megrendelési ára fűzve 1 frt 50 kr, díszkötésben 2 frt 50 kr, bolti ára pedig fűzve 2 frt, díszkötésben 3 frt lesz. Megrendelhető a szerzőnél Debreczenben. Tisztelettel Vértesi Gyula, a „Debreczeni Ellenőr“ politikai napilap felelős szerkesztője. — Ajánljuk.

Előfizetési, illetőleg megrendelési felhívás a Törvényhatósági Naptár 1893-iki folyamára. Alulírott ezennel a „Törvényhatósági Naptár“ V. évfolyamára hívom fel a t. érdeklődők figyelmét. Naptárom czélszerűségét és hasznavehetőségét előkelő helyeken is elismerték; így gr. Teleki Géza belügyminiszter úr 47,281—1889. számú körrendeletében, gr. Szapáry Gyula miniszterelnök és belügyminiszter úr 1890. június 30-án 44,050—1890. számú rendeletében ajánlotta annak terjesztését az összes megyei és egyéb hatóságoknak, gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1650—1889. eln. számú körlevelében, dr. Wekerle Sándor pénzügyminiszter úr 2646—1891. számú körlevelében és Budapest főváros polgármestere 15,274—1888. és 17,551—1890. eln. számú körleveleiben a saját hatáskörük alatt álló hivataloknak ajánlották azt. A díszes kiállítású Naptárnak, mely körülbelül hatodfélszáz oldalra fog terjedni, ára fűzött példányban 1 frt 30 kr, keménykötésű példányban 1 frt 50 kr lesz, tehát hallatlanul olcsó. Kérem az előfizetési, illetőleg megrendelési leveket azok vételétől számítva két hét alatt a „Pesti könyvnyomda-részvény-társaság“-hoz beküldeni, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt intézkedhessem. Budapest, 1892. postabélyeg kelte. Dr. Toldy László, Budapest fő- és székváros főleltárnoka, a „Törvényhatósági Naptár“ szerkesztője.

Különfélék.

Néhai Révész Balint hátrahagyott irodalmi művei közül az első kötet immár elhagyta a sajtót s az előfizetőknek e napokban meg fog küldetni. Ez első kötet halotti imádságokat foglal magában 4 szakaszban: I. Közönséges, bármely halott felett mondható imádságok, 7 im. II. Gyermekek, ifjak és fiatal leányok felett mondandó imádságok, 14 im. III. Családtalan, magános életet folytatótt egyének felett mondandó imádságok. A) Férfiak felett 8, B) Nők felett 7 im. IV. Családos életet folytatott egyének felett mondandó imádságok. A) Férfiak felett 13, B)

Asszonyok felett 11 im. Az V. szakaszban „Nemzetünk történetének fontosabb mozzanatai alkalmával mondott imádságok“ cz. a. három, történeti értékű imádságot közlök, melyek közül az első 1847-ben József nádor gyász-tisztességtételén, a másodikat az 1848-ik év utolsó délutánján, a harmadikat 1849-ben. iskolai év megnyitása alkalmával mondotta a megboldogult püspök, mint még akkor debreczeni theol. akad. tanár. A könyv végén a halotti imádságokhoz előfóhászok és megáldások állanak. A 303 lapra terjedő imádságos könyv bolti ára 2 frt 50 kr lesz. Nyomása ugyanolyan, mint a megboldogult többi imádságos könyveié: nagy tertiabetűkkel. Egyelőre megrendelhető nálam (Debreczen, Fűvészkert-u. 1079.) ezen bolti ár útalványon való beküldésével. Csiky Lajos.

Máramaros-Sziget. Ezen derék egyházközségünk újonnan épített templomát szept. 11-én fogja felavatni. Jövő számunkban közölni fogjuk az erre vonatkozó egész értesítést.

Sípos Imre belényesi lelkész a n.-szalontai egyházmegyében üresedésbe jött egyházi tanácsbíróvá 41 szavazatból 23-mal megválasztatott. Gratulálunk régi jó barátunknak e megtiszteltetéshez, mely bizonyára örömlomán híven teljesített kötelességének megérdemelt jutalma.

Lelkészválasztások. A n.-károlyi egyházmegyében fekvő kis-majtényi egyház **Havas Gyula** ottani hely. lelkészt, ugyanazon egyházmegyében a szaniszlói gyülekezet **Takács Ferencz** esomaközi segédlelkészt, végre a n.-szalontai egyházmegyében levő sonkolyosi egyházközség **Nagy Elek** sárközújlaki hely. lelkészt választották meg lelkészeikül. Legyen Isten áldása az ifjú lelkészek minden munkáin! A hosszú előkészületi munka immár tehát be van fejezve. Legyenek önálló hatáskörrel bíró állomásaikon hívek az ügyhöz, melynek szolgálói s legyenek boldogok minden dolgaikban!

Egyházmegyei közgyűlés. A debreczeni ev. reform. egyházmegye közgyűlését Debreczenben, az egyháztanács termében f. évi aug. 12-én tartja. Ez nap délután bírósági ülés; előtte való napon délelőtt egyházmegyei népiskolai tanügyi bizottsági ülés, délután a szokásos előértekezlet tartatik.

Pályázati határidőhosszabbítás. Lapunk 28-ik és 29-ik számában megjelent, a kisujszállási ev. ref. gymnasiumban megürült két tanári állomás pályázati határideje, az igazgató tanács által f. év aug. hó 15-ig meghosszabbított. A kik tehát azon tanszékeket a jelzett számokban közzé tett feltételek mellett elnyerni óhajtják, kérvényöket a kiírt határidőig terjeszték illetékes helyére.

Nyilvános köszönet. A legforróbb köszönetemnek és hála-érzelmeimnek sietek e lap hasábjain is kifejezést adni azon magasztos és örökre lekötözhető nagylelkű adományozásért, melyben **Wekerle Sándor** pénzügyminiszter úr, szeretve tisztelt képviselőnk kicsiny egyházamat részesíteni méltóztatott. Csak most nem régen volt szives Ő Felségétől számunkra 100 frt adományt kieszközölni, s íme ismét egy újabb ténykedésével indít hálára magas személyisége iránt. Ugyanis régóta táplált óhajunk volt történelmi műemléket képező régi temp-

lomunkat toronnyal elláthatni, melyből első **Rákóczy György** által öntetett harangunk — e büszkeségünk — ércnyelve hallassa messze vidékekre gyönyörű hangját. De tervünk, szegénységünk miatt, ki tudja, vajjon megvalósulhatott volna-e valaha? Ámde most Ő Nagyméltóságának kegyessége fölélesztette reményünket. Ugyanis építkezési szükségletünk fedezésére a magas kincstár tulajdonából a következő anyagok adományozását engedélyezte: 30,000 téglát, húsz métermázsza „kulcs-vasat“, 1500 méter faragott épületfát és 92 köbméter négyzögögre faragott követ. A ki ily nemes fenkölt gondolkodás által indítatik a jó cselekedetnek más felekezetbeliekkel szemben is éreztetésére, — levén Ő Nagyméltósága róm. katolikus, — az méltán megkövetelheti maga iránt a teljes elismerést. Köszönjük szíves adakozását s kívánjuk az ég áldását minden működésére. Misztótfalu, 1892. jul. hó 23. **Papoleczy Zoltán**, ev. ref. lelkész.

Értesítés. Az eperjesi ág. evang. kerületi Collegiumi jogakademián az 1892—93. tanévre a beíratások f. évi szept. 1-től 9-ig eszkozlendők; az előadások pedig szeptemb. 10-ikén veszik kezdetüket. (A vizsgálatok szept. 1-től 15-ig tartanak). **Jegyzet.** A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a Collegium kebelében fennálló convictus kedvezményeiben (az erre nézve megállapított félévi díjak a következők: ebéd és vacsoráért 31 frt, ebédért 19 frt); az erre érdemesek igényt tarthatnak a Collegium által évenként kiosztatni szokott több és tekintélyes összegű ösztöndíjakra; valamint a szegény sorsúak a jelentékeny alaptőkével rendelkező „Jogász segély-egyl-t“ támogatására számíthatnak. Megjegyeztetik végül, miszerint úgy a jogakadémiai ifjúsági, mint a collegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére álland. Eperjes, 1892. május havában. Az eperjesi ág. ev. ker. collegiumi jogakadémia igazgatósága.

Iskolai értesítők. Közöljük ezúttal is, mint minden évben szoktuk, a hozzánk beküldött iskolai értesítők főbb adatait, azokat nevezetesen, a melyek főként a tanárok és tanulók létszámára, az illető iskolák esetleg feltüntetett anyagi állására, gyűjteményeire stb. vonatkoznak. A közlésnél a hozzánk beérkezés idejét vesszük tekintetbe. I. A csurgói ev. ref. főgimnázium (XXVIII.) X. évi értesítője. Közli **Vida Károly** igazgató. Az értesítő elején „egy lap főgimnáziumunk aranykönyvéből“ czím alatt **Soltra Alajos**nak, az azon főgimnázium 30,000 frtos alapítványt tett nagy tanítványának szentel az igazgató jól megérdemelt meleg szavakat, közölvén a nagy alapító végrendeletét is. Utána adatokat közöl az iskola múlt évi történetéről. A tanárikar a hitoktatókkal együtt 17 tagból állott. A főgimnáziumi könyvtárban van összesen 10,549 kötet vagy füzet mű. A tanulóknak kiosztatott jutalmul 1241 frt 08 kr és három darab 5 frtos arany, melyhez nincs oda számítva az ifj. egyesület tetemes könyvsegélyezése, valamint a közprovizorok ingyen étkezése, s négy tanuló teljes tandíjmentessége s 10 frt 10 kr ajándék, mint két szegény tanuló zágrábi kirándulási költsége. A tanulók létszáma következő volt osztályonként. Maradt az év végén I. o. 52, mag. tan. 2; II. o. 53; III. o. 31; IV. o. 24; V. o. 34; VI. o. 19; VII. o. 13; VIII. o. 14, összesen 240, kik közül 77 ev. ref., 8 ág. ev., 106 róm. kath., 1 gör. kel., izr. 48 volt. Nemzetiségre nézve pedig magyar volt 235, cseh (horvát) 4, olasz 1.

Érettségi vizsgálatra 14-en jelentkeztek és bocsáttattak, kik közül 4 jelesen, 5 jól, 5 egyszerűen érett. A konviktusba 139 tanuló iratkozott be; a konviktusi díj egy tanévre 50 frt, ezen kívül felszerelésre 50 kr fizetendő évenként. — 2. A székelvudvarhelyi evang. ref. kollégium értesítője. Szerkesztette Gönczy Lajos ig. tanár. A tanévet megnyitó ig. beszéd s a Comenius-émlékünnepélyen mondott beszédek állanak az évkönyv élén, melyeket az igazgató s Szakács Mózes tanár tartottak. Adatok következnek ezután az intézet történetéhez. A főgimnáziumban összesen 14 tanerő működik, a hozzá csatolt 4 elemi iskolában pedig 4 osztálytanító végzi a tanítást. A tanulók létszáma az év végén következő volt. VIII. o. 22; VII. o. 15; VI. o. 19; V. o. 12; IV. o. 23; III. o. 17; II. o. 14; I. o. 30, összesen 152, kik közül 134 ev. ref., 4 lutheránus, 4 unitárius, 7 róm. kath., 1 görög kath. s 2 görög-kel. volt. Érdekes adat, hogy izraelita növendéke nem volt a főgimnáziumnak. A 152 tanuló közül 147 magyar, 2 német s 3 román volt. Érettségi vizsgálatra 22 ifjú jelentkezett, kik közül 20 bocsáttatott szóbeli vizsgára; e 20 közül 8 jól, 12 egyszerűen érett. — 3. A magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház theol. akadémiájának értesítője. Szerkesztette Schneller István theol. akad. igazgató-tanár. Az igazgatói jelentés szép szakokban emlékezik meg az ág. hitv. ev. egyház nagy halottjáról, Hunfalvy Pálról, majd Comeniusról, s az élőkre térve át, felszámolja a pozsonyi theol. akadémia tanárainak hatalmas irodalmi munkálkodását, megemlékezik a zsinati törvényekről, egyszóval bepillantást enged nem csak ezen főiskola szellemi életébe, de a testvéregyházat mozgó nagy eszmék területére is. A tanári testület 11 tagból állott. Az első félévben volt 6 rendes, 2 magántanár, 2 tiszteletbeli tanár és 1 énektanító, összesen 11 tanerő; a második félévben volt 6 rendes, 2 magántanár, 1 tiszteletbeli tanár és 1 énektanító, összesen 10 tanerő. Előadatott az első félévben 24 kötelező tantárgy h. 67 ó., 2 szabad tárgy h. 5 ó. s volt 8 seminarium h. 8 órában; összesen 26 tantárgy, 8 seminarium 78 órában. Második félévben előadatott 25 kötelező tantárgy h. 64 ó., 2 szabad tárgy h. 4 ó. s volt 8 seminarium 8 órában; összesen 27 tantárgy, 8 seminarium 76 órában. E tanévben beiratkozott ez intézetbe 38 theologus, mégpedig az első tanfolyamba 8, a másodikba 14, a harmadikba 5, a negyedikbe 11. — 4. A debreczeni állami főreáliskola 19-ik értesítője. (Uj folyam. 1. s. szám). Összeállította Fazekas Sándor ideigl. igazgató. Az értesítő elején Dr. Bruckner Ernő isk. orvos értekezik „az iskola-orvosi intézményről“, majd Kovács Antal tanár „az ábrázoló geometria helyéről az egységes középiskolában. A mi ez iskola jellegét és címét illeti, a debreczeni főreáliskolát keletkezésétől, 1873-tól kezdve az 1891. évi augusztus végéig Debreczen sz. kir. város saját költségén tartotta fenn. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium és a városi hatóság között a mult év folytán kötött egyezés alapján a tanintézet az 1891. évi szeptember 1-től kezdve állami ellátásba vétetett át, de a város közönsége az egyezés értelmében a tanintézet fentartásához ezentúl is tetemes áldozattal járul, így nevezetesen adja az iskola befogadására szükséges épületet, melynek értéke mintegy 165,000 forint lehet; az épület első bebútorozására adni fog egyszersmindenkorra 6000 frtot; az iskola évi kiadá-

sainak pótlására pedig évenként 9000 frtot. A közoktatási minisztérium 1891. évi 41,141. sz. a. kelt rendeletével az iskola címét így állapította meg: „Debreczeni állami főreáliskola“. Ezen tanintézet tehát a folyó iskolai év kezdetétől az állami, vagyis azon középiskolák közé tartozik, melyek a közoktatásügyi kormány rendelkezése és közvetlen vezetése alatt állanak, s melyeknek kiadásai az állami költségvetés keretébe tartoznak s fedezetet is az állami pénztárból nyernek. Működött ez intézetben 13 tanár és 5 hitoktató. Amennyiben a főreáliskolában a VIII-ik osztály a jövő iskolai év kezdetén nyílik meg s akkor egészül ki a tanintézet teljes főreáliskolává, most még csak 7 osztály (melyből az első két párhuzamos szakaszból áll) tanulóinak létszámáról szólhatunk. Vizsgálatot tett I. a) o. 37; I. b) o. 33; II. o. 57; III. o. 28; IV. o. 26; V. o. 15; VI. o. 8; VII. o. 8, összesen 212, kik közül róm. kath. volt 33; ev. ref. 53; ág. ev. 14; izr. 112, anyanyelvre pedig magyar 202, német 8, cseh-szláv 2. — 5. A kisujszállási VI. osztályú ev. ref. gymnasium értesítője. Közveteszi Benő János igazgató. Maga az igazgató Kazinczy Ferencnek fogságban írt s eddig egy ismeretlen kézírata alapján „a természet ekonomiaja“ cz. a. közöl egy érdekes tanulmányt. A tanári személyzet 12 tagból áll. A tanári könyvtár 959 művet tartalmaz 2739 darabban. Ezen értesítő is közli a tanárok irodalmi működését. A tanulók létszáma következő. Év végén volt I. o. 30, II. o. 26, III. o. 16, IV. o. 11, V. o. 7, VI. o. 8, összesen 98, eltávozott vagy meghalt az év folyamán 10 tanuló; így a teljes létszám 108 volt, melyből 70 ev. ref.; 2 ág. hitv.; 13 róm. kath.; 1 unitárius; 22 izraelita volt. Anyanyelvre pedig 1 németet kivéve, mind magyarok voltak. — 6. A békési evang. ref. VI. oszt. gimnázium értesítője. Közli Osváth Ferenc igazgató. Elöl egy emlékbeszéd áll, melyet Séllei Péter tanár olvasott fel apostoli királyunk Ő Felsege megkoronáztatásának negyedszázados ünnepélyén. Működött ez intézetben 7 tanár, 4 hitoktató s két ének-, illetőleg tornatanár. A tanulók létszáma év végén a következő volt: I. o. 34, II. o. 28, III. o. 18, IV. o. 15, V. o. 13, VI. o. 10, összesen 118, kik közül 49 ev. ref., 1 ág. hitv., 30 róm. kath., 9 görög-kel. s 29 izraelita volt. Anyanyelvre pedig 6 oláht kivéve, mindannyian magyarok voltak.

Megjelent. Az evang. ref. tiszántúli egyházkerület 1892. május 17–21. napjain Debreczenben tartott első gyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta: Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. Debreczen, nyomtatott a város könyvnyomdájában. A 170 lapra terjedő nagy jegyzőkönyv az esperesi hívatatok útján egyházközségeinkhez már szétküldött püspöki hívatatlunk által.

Szerk. posta. Sz. Gy. K.-János. Bocsánat, de „Prot. belmissió“ cz. cikkét nem adom ki. Fájdalom, úgy van az sok más helyen is. Lapunk nem vállalkozhatik arra, hogy egy ember üldözése végett bárkinek is elősegítő munkatársa, beszújának szócsöve legyen. — D. Gy. Okány. Jövő heti számban irodalmi jelentése minden bizonynyal napvilágot fog látni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**